

RP 180/2020 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen och vissa andra lagar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att sjukförsäkringslagen ändras. I propositionen föreslås dessutom att ikraftträdandebestämmelserna i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen och i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen ändras.

Kostnaderna för högskolestuderandes resor till studerandehälsovård i samband med behandlingen av en sjukdom ska enligt vad som föreslås ersättas från sjukförsäkringens sjukvårdsförsäkring. Resorna ersätts högst i enlighet med priset på en resa till närmaste sådan verksamhetsenhet inom hälsovården som tillhandahåller i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande avsedda tjänster och där den försäkrade kan få undersökning och vård enligt den lagen utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras.

Resekostnader för resor till vård som ordnas med servicesedel ersätts högst enligt de kostnader som orsakas av en resa till närmaste sådan undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få nödvändig undersökning och vård enligt sjukförsäkringslagen utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras. Dessutom föreslås i propositionen att de temporära bestämmelserna om det högsta priset för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen och om ersättningsgrunderna ska fortsätta vara i kraft till utgången av år 2024.

Avsikten är att lagen om ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen ska träda i kraft den 1 januari 2021. Lagen om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen och lagen om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen avses träda i kraft den 1 januari 2022.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläget och bedömning av nuläget	3
2.1 Ersättande av studerandes resekostnader	3
2.2 Ersättning av resekostnader till vård som anordnas med servicesedel.....	4
2.3 Taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen.....	6
3 Målsättning.....	8
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	9
4.1 De viktigaste förslagen.....	9
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	9
5 Alternativa handlingsvägar och deras konsekvenser	10
6 Remissvar	11
7 Specialmotivering	12
7.1 Lag om ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen	12
7.2 Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen.....	13
7.3 Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen	14
8 Bestämmelser av lägre nivå än lag	14
9 Ikraftträdande.....	14
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	14
LAGFÖRSLAG	17
1. Lag om ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen	17
2. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen.....	19
3. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen	20
BILAGA	21
PARALLELLEXTER	21
1. Lag om ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen	21
2. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen.....	23
3. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen	24

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I propositionen har sammanställts behoven att ändra bestämmelser om resekostnader som ersätts av sjukförsäkringen, vilka ansluter sig särskilt till att lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande (695/2019) träder i kraft den 1 januari 2021 och att de temporära bestämmelserna om maximipris för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen i 4 kap. i sjukförsäkringslagen (1224/2004) upphör att vara i kraft den 31 december 2021. I propositionen föreslås dessutom att vissa andra bestämmelser om reseersättningar preciseras.

1.2 Beredning

Förslaget till proposition har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten. Social- och hälsovårdsministeriet begärde genom en begäran om utlåtande¹ som var daterad 10.6.2020 av närmare specificerade mottagare ett utlåtande om utkastet. Tiden för utlåtande gick ut 5.8.2020. Begäran av utlåtande besvarades av 11 mottagare, av vilka 8 gav ett utlåtande. Tre meddelade att de inte ger ett utlåtande eller att de inte har något att anföra om propositionen. Projektdokumentet finns att få på statsrådets projektsidor².

2 Nuläget och bedömning av nuläget

2.1 Ersättande av studerandes resekostnader

Enligt 13 kap. 11 § i sjukförsäkringslagen ersätter Folkpensionsanstalten Studenternas hälsovårdsstiftelse (nedan stiftelsen) för kostnader för den primärvård för universitetsstuderande som stiftelsen anordnar. Med primärvård avses verksamhet som är nödvändig med tanke på främjande av de studerandes hälsa samt förebyggande och behandling av sjukdomar, tjänster inom öppenvård på allmän- och specialläkarnivå, mentalvårdsarbete samt mun- och tandvård med undantag av kostnader för regleringsvård samt protetiska och tandtekniska åtgärder.

Folkpensionsanstalten ersätter universitetsstuderandes kostnader för resor till den hälso- och sjukvård stiftelsen anordnar enligt 1 § 1 mom. 4 kap. i sjukförsäkringslagen. Enligt den har en försäkrad rätt att få ersättning för resekostnader i anslutning till behandlingen av en sjukdom, om resan gäller besök hos en statlig, en kommunal eller en samkommuns verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården. De resekostnader som åsamkats en försäkrad som för behandling av en sjukdom besökt en i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990) avsedd verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården eller en yrkesutövare ersätts endast om undersökningen eller vården ska ersättas enligt denna lag. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira har beviljat stiftelsen tillstånd enligt lagen om privat sjukvård att tillhandahålla hälso- och sjukvårdstjänster.

Sjukförsäkringslagens bestämmelser om stiftelsens ersättningar är i kraft till utgången av år 2020, varefter de upphävs. Från början av år 2021 betalar Folkpensionsanstalten till stiftelsen

¹ https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/08cfbfaf-b097-40f0-99b1-528154420a72/9c71d2d8-669d-4bea-9bcb-69f55632ce6c/LAUSUNTOPYYNTO_20200610065226.PDF

² <https://stm.fi/sv/projektet?tunnus=STM009:00/2020>

ersättningar enligt lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande. Eftersom kostnaderna inte längre ersätts med stöd av sjukförsäkringslagen är inte heller kostnader för resor till studerandehälsovård längre ersättningsbara enligt sjukförsäkringslagen.

Då lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande träder i kraft har förutom universitetsstuderande också yrkeshögskolestuderande rätt att anlita stiftelsens tjänster. Syftet med ändringen är att trygga likvärdig och enhetlig studerandehälsovård samt tillgång till den för alla högskolestuderande. En delfaktor i tillgången som bör beaktas är tillgängligheten till tjänster. Med tanke på tillgängligheten till service är det viktigt att de resor som görs till studerandehälsovården fortfarande ersätts av sjukförsäkringen.

2.2 Ersättning av resekostnader till vård som anordnas med servicesedel

Enligt 4 § i 4 kap. i sjukförsäkringslagen ersätts resekostnaderna för en försäkrad för en resa till närmaste undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få nödvändig undersökning och vård enligt denna lag utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras. Om kommunen eller samkommunen har ordnat sjukvård med stöd av 4 § i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården (733/1992) eller om den försäkrade har beviljats ett sådant tillstånd som avses i 13 § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (1201/2013), ersätts resekostnaderna för besök till den plats där vården getts. Om den försäkrade har valt vårdenhet med stöd av 47 eller 48 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), ersätts resekostnaderna enligt hur mycket en resa till närmaste undersöknings- och vårdenhet hos en statlig, kommunal eller samkommuns verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården hade kostat.

Enligt 4 § 1 mom. i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården kan en kommun ordna de uppgifter som hör till social- och hälsovården 1) genom att sköta verksamheten själv, 2) genom avtal tillsammans med en annan kommun eller andra kommuner, 3) genom att vara medlem i en samkommun som sköter verksamheten, 4) genom att anskaffa service från staten, en annan kommun, en samkommun eller någon annan offentlig eller privat serviceproducent, eller 5) genom att serviceanvändaren ges en servicesedel, med vilken kommunen förbinder sig att, upp till det värde som fastställts för sedeln enligt kommunens beslut, betala de tjänster som serviceanvändaren köper av en privat serviceproducent som kommunen godkännt.

Med stöd av dessa bestämmelser i sjukförsäkringslagen och i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården ersätts resor i fråga om vård som ordnas med servicesedel till den plats där vården getts. Folkpensionsanstalten har dock till slutet av 2019 ersatt resekostnader för vård som ordnas med servicesedel endast högst enligt kostnaderna för en resa till närmaste vårdenhet. Närmaste vårdenhet har då i regel ansetts vara den egna kommunens eller samkommunens huvudhälsocentral. Ersättningspraxis i denna fråga har baserat sig på att den försäkrade ansetts ha valfrihet när det gäller om han eller hon tar emot en servicesedel eller önskar få vård inom den offentliga hälsovården. Enligt 6 § 1 mom. i lagen om servicesedlar inom social- och hälsovården (569/2009) har klienten rätt att vägra ta emot servicesedlar och då ska kommunen hänvisa klienten till kommunala tjänster som ordnas på annat sätt.

4 § i 4 kap. i sjukförsäkringslagen har trätt i kraft i sin nuvarande form den 1 januari 2014, då sjukförsäkringslagen ändrades på grund av att lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård stiftades. I motiveringarna till denna lagändring (RP 103/2013 rd) konstateras i det huvudsakliga innehållet att det föreslås att sjukförsäkringslagen ändras så att en patients resekostnader ersätts enligt avståndet till närmaste vårdplats inom den offentliga hälso- och sjukvården där han eller hon kan få vård. Också i detaljmotiveringarna till denna paragraf har konstaterats att huvudregeln fortfarande är att reseersättning beviljas till den närmare vårdplats där den försäkrade kan

RP 180/2020 rd

anses få i sjukförsäkringslagen avsedd nödvändig undersökning eller vård. Därefter har i motiveringarna räknats upp exempel på olika situationer där kostnader ersätts och konstaterats att det föreslås att paragrafen preciseras så att resan ersätts till närmaste vårdplats, om en försäkrad har använt sin valfrihet med stöd av hälso- och sjukvårdslagen och sökt vård längre bort än hos närmaste vårdplats. Dessutom föreslås det att paragrafen preciseras så att resekostnaderna, om patienten har beviljats ett tillstånd för att söka vård utanför bosättningsstaten enligt europaparlamentets och rådets förordning om samordning av de sociala trygghetssystemen (EG) nr 883/2004, ersätts för resa för vård som ges enligt tillståndet ända fram till vårdplatsen. I detaljmotiveringarna tas inte alls ställning till om resan ska ersättas till vård som ordnas med servicesedel.

Orsaken till att man i ersättningspraxis börjat ersätta resor till vård som ordnas med servicesedel till högst det belopp som kostnaderna för resor till närmaste vårdplats hade uppgått till kan härledas till Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen, ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av 2 kap. 3 § i sjukförsäkringslagen samt 12 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (RP 204/2014 rd). I propositionens allmänna motiveringar beskrivs nuläget i fråga om resekostnader på följande sätt: om vården har getts med servicesedel eller klienten själv valt vårdplats med stöd av valfriheten har resor till primärvård ersatts högst enligt kostnaderna för resor till den egna kommunens eller samkommunens huvudhälsocentral.

Denna ersättningspraxis hade ända till senaste höst godkänts också i instanserna för ändringsökande. I sitt avgörande 24.10.2019 (dnr 2256:2017) ändrade försäkringsdomstolen den etablerade ersättnings- och rättspraxisen i ärendet och ansåg att kostnaderna för resor till vård som ges med servicesedel ska ersättas till den verkliga vårdplatsen. Med anledning av försäkringsdomstolens avgörande har Folkpensionsanstalten därefter ändrats sin tidigare ersättningspraxis i enlighet med avgörandet.

Det är svårt att uppskatta hur mycket ersättningarna kommer att öka genom ändringen av rättspraxis. När det gäller de resor som ersatts har det inte förts någon statistik över hur mycket de försäkrade själva fått betala av den andel som inte ersatts längre än till den vårdplats som bedömts vara närmast. Man torde kunna uppskatta att de vårdplatser där vård ges med servicesedel åtminstone i vissa fall är belägna längre bort än den vårdplats som är närmast möjliga, vilket i Folkpensionsanstaltens beslutspraxis när det gäller resor till primärvård anses vara kommunens eller samkommunens huvudhälsocentral. Utgående från det kan ersättningarna för resekostnader efter ändringen i rättspraxis antas öka åtminstone i någon mån.

Såsom ovan beskrivits konstateras i de allmänna motiveringarna i regeringens proposition till lag 204/2014 att ersättning för resor till vårdplats där vård ges med servicesedel beviljas till högst kostnaderna för resor till kommunens eller samkommunens huvudhälsocentral. Det är möjligt att anta att denna tolkning som strider mot lagens ordalydelse i de allmänna motiveringarna anger lagstiftarens vilja, i synnerhet eftersom det inte i detaljmotiveringarna tagits ställning uttryckligen till ersättningen av kostnader för resor till en vårdplats där vård ges med servicesedel. Att en klient söker sig till vård som ges med servicesedel kan från klientens synvinkel jämföras med val av vårdplats med stöd av valfriheten i hälso- och sjukvårdslagen, eftersom klienten alltid har rätt att vägra ta emot en servicesedel och få vård som kommunen ordnar på annat sätt.

2.3 Taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen

I 7 a § i 4 kap. i sjukförsäkringslagen föreskrivs om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen. Enligt den utfärdas bestämmelser om det maximipris för en taxiresa som ersätts av sjukförsäkringen och som tas ut hos den försäkrade genom förordning av statsrådet. En färdtjänstproducent som kör taxiresor som förmedlas av en sådan beställningscentral som med Folkpensionsanstalten ingått avtal om direktersättningsförfarande får för resor som förmedlats av beställningscentralen debitera högst det maximipris som anges i förordningen. På ett område där det inte finns någon sådan beställningscentral gäller maximipriset för taxiresor om vilka färdtjänstproducenten med Folkpensionsanstalten har ingått avtal om att köra taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen.

Enligt 8 § 2 mom. i sjukförsäkringslagen används maximipriset som grund för ersättning för användning av taxi som ersätts av sjukförsäkringen om inte Folkpensionsanstalten med tjänsteproducenten har kommit överens om en lägre prissättning än maximipriset

Folkpensionsanstalten har våren 2018 konkurrensetsatt serviceproducenter för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen i alla landskap utom Åland. Därför har det maximipris som bestäms genom förordning av statsrådet inte i praktiken tillämpats som ersättningsgrund för de försäkrades taxianvändning utan Folkpensionsanstalten har ersatt kostnaderna enligt de konkurrensetsatta priserna. De konkurrensetsatta beställningsförmedlingscentralerna inledde sin verksamhet den 1 juli 2018. Producenten av tjänster i Nyland konkurrensetsattes på nytt i slutet av 2018 så att den nya tjänsteproducenten inledde sin verksamhet den 1 april 2019. Dessutom blir Folkpensionsanstalten tvungen att på nytt konkurrensetsätta verksamheten i Södra Österbotten, Egentliga Tavastland, Lappland och Nyland efter de avgöranden som marknadsdomstolen gett i slutet av 2019 och början av 2020. Enligt marknadsdomstolen hade områdena konkurrensetsatts felaktigt som tjänsteanskaffningsförfarande trots att de borde ha konkurrensetsatts som koncessioner.

De 11 tjänsteproducenter som valts för 17 landskaps områden producerar de taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen som en helhet, så att i tjänsten ingår mottagning av beställningar, kombination och förmedling av taxiresor, övervakning av transporter, anordnande av transporttjänster, betalningstrafik samt rapportering av servicens kvalitet. Den tjänsteproducent som valts för ett område svarar för att verksamheten genomförs på det sätt som förutsätts i konkurrensetsättningen. Avtalsperioden för de avtal som Folkpensionsanstalten ingått med tjänsteproducenterna fortgår till slutet av 2021. Dessutom har parterna möjlighet att förhandla om optionsår.

Bestämmelserna om maximipriserna för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen var först i kraft på viss tid till slutet av 2018. Bestämmelserna om maximipriser var i kraft viss tid för att trygga ersättningarnas kontinuitet i en övergångssituation då ersättningarna för taxianvändning enligt sjukförsäkringslagen förnyades på grund av att priserna i taxitrafiken avreglerades. Före juli 2018 användes som grund för maximiersättningen för taxianvändning i sjukförsäkringen det maximipris som tas ut av klienterna enligt lagen om taxitrafik (217/2007). Då lagen om transportservice (320/2017) trädde i kraft den 1 juli 2018 upphävdes också lagen om taxitrafik och den allmänna regleringen av maximipriser och bestämmelserna om stationsplats slopades.

Giltighetstiden för de temporära bestämmelserna förlängdes för tiden 1.1.2019—31.12.2021. Under Juha Sipiläs regerings regeringsperiod var målet att ansvaret för ordnande och finansiering av de resor som ersätts av sjukförsäkringen skulle överföras på landskapen och därför ansågs det inte finnas behov att ta in bestämmelser om maximipriser för taxianvändning i sjukförsäkringslagen för längre tid än till år 2021.

RP 180/2020 rd

Enligt Sanna Marins regerings program kräver praxis för konkurrensutsättning av FPA-taxina en omvärdering. Dessutom ska enligt regeringsprogrammet utvärderas hur Folkpensionsanstaltens och kommunernas transportservice fungerat under den nya taxilagen och nödvändiga ändringar genomförs. I anslutning till dessa skrivelser har social- och hälsovårdsministeriet införskaffat en utomstående utredning för att utvärdera de upphandlingar av taxiresor, rehabiliteringstjänster och tolkningstjänster för personer med funktionshinder som Folkpensionsanstalten genomfört under de senaste tre åren. Utredningen beställdes av KPMG Oy Ab, vars utvärdering om Folkpensionsanstaltens upphandlingsförfarande för taxiförmedlingstjänster ”Arviointi KELAn hankintamenettelystä taksivälityspalveluissa³” blev klar 15.4.2020.

Enligt KPMG:s utvärderingsrapport kan Folkpensionsanstaltens upphandlingar av taxitjänster på det hela taget anses lyckade, då man utvärderar kostnadskonsekvenserna, antalet respons som helhet samt särskilt bakgrundsförhållandena till konkurrensutsättningen, dvs. ikraftträdandet av lagen om transportservice och de pressade tidtabellerna i samband med det samt förändringarna på marknaden. Enligt KPMG:s utvärdering har den nuvarande modellen för Folkpensionsanstaltens taxiupphandlingar relativt väl tryggt användarnas tillgång till service. De problem som förekommit under den upphandlingsperiod som började 2018 har i första hand anslutit sig till den snabba förändringen i lagstiftningen och svårigheten att förutse hur marknaden fungerar. Det finns för närvarande inga betydande problem när det gäller tillgången på service. Enligt den respons som Folkpensionsanstalten fått är negativa erfarenheter av hur transporttjänsterna lyckats relativt sällsynta och största delen av resorna har genomförts enligt det som avtalats. Mängden respons är mycket liten i förhållande till de genomförda transporterna. De viktigaste faktorerna som påverkar kundtillfredsställelsen är hur smidig processen för beställning av resor är samt förarens yrkesskicklighet och förmåga att beakta klientens individuella behov. I de kommande upphandlingarna bör man enligt utvärderingsrapporten särskilt fästa vikt vid att fastställa kraven på förarnas yrkesskicklighet och vid att det finns tillräckligt med lämpliga fordon.

Enligt utvärderingsrapporten kan Folkpensionsanstaltens upphandlingar av taxiresor utvecklas utgående från den nuvarande modellen för konkurrensutsättning utan att lagstiftningen behöver ändras. Folkpensionsanstalten kunde under följande upphandlingsperiod omvärdera områdesindelningen och gå in för en modell med flera förmedlingsaktörer, men då borde man ändå säkerställa att det finns tillräckligt med bilar och säkerställa tillgången på service. Folkpensionsanstalten borde också kritiskt granska den nuvarande modellens konsekvenser för konkurrensutsättningen och hur den fria konkurrensen uppfylls i förhållande till transportföretagarfältet.

I utvärderingsrapporten tas inte ställning till att de nuvarande bestämmelserna om maximipris är temporära. I praktiken borde de temporära bestämmelserna om maximipriser fortsättas också efter 31.12.2021 för att Folkpensionsanstalten under följande upphandlingsperiod ska kunna utveckla taxiupphandlingarna utgående från nuvarande modell. Utan ändringar av lagstiftningen används som ersättningsgrund för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen från början av år 2022 lagen om ändring av sjukförsäkringslagen (1145/2017, vars ikraftträdandebestämelse ändrades genom lagen 1325/2018) för det maximipris som Folkpensionsanstalten avtalar med tjänsteproducenten. Då man använder en taxi med vilken Folkpensionsanstalten inte har ingått avtal om maximipris betalas till den försäkrade skäligena kostnader för resan. Enligt en lagtolkning som bejakar de grundläggande rättigheterna innebär detta att kostnaderna ersätts till fullt belopp för den andel som överstiger självriskan. I den form av sjukförsäkringslagen som

³ Utvärderingsrapporten finns i Statsrådets Projektvy i dokumenten för projekt STM009:00/2020. Utvärderingsrapportens direkta webbadress är https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/08cfbfaf-b097-40f0-99b1-528154420a72/224a6d57-0c62-42ed-a3ff-1a32e25c3f8b/RAPORTTI_20200518084417.PDF

träder i kraft i början av år 2022 skulle alltså det bemyndigande att utfärda förordning som ingår i den temporära lagen slopas. Medan den temporära lagen varit i kraft har de priser som fastställts i förordningen utgjort en så kallad övre gräns för de priser som Folkpensionsanstalten konkurransutsätter. Därigenom har man velat säkerställa att de medel som reserverats för de reseersättningar för taxi som betalas av sjukförsäkringen räcker till.

De tjänsteproducenter som Folkpensionsanstalten konkurransutsätter är företagare i aktiebolagsform, vilkas existens är beroende av att den ekonomiska verksamhet de bedriver är lönsam. Deras huvudsakliga bransch är taxitrafik och den är ännu i någon mån i ett brytningsskede på grund av ändringarna i lagstiftningen om trafiktjänster. Detta försvårar affärsverksamhetens förutsägbarhet för tjänsteproducenterna och kan påverka exempelvis tillgången på underleverantörer. Även om de tjänsteproducenter som Folkpensionsanstalten konkurransutsatt i regel kan producera de taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen, frånsett vissa brister, kan man dock inte utesluta att någon av tjänsteproducenterna t.ex. skulle gå i konkurs eller annars råka i en situation, där företagaren inte längre kan producera den konkurransutsatta tjänsten. Exempelvis den nya konkurransutsättningen av tjänsterna i Nyland, som ledde till att en ny tjänsteproducent inledde sin verksamhet 1.4.2019 berodde på att den företagare som ursprungligen valts inte kunde producera tjänsten på den nivå som avtalet förutsätter och därför beslöt Folkpensionsanstalten och tjänsteproducenten häva avtalet.

Det är mycket viktigt att beställningen och användningen av de taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen fungerar ändamålsenligt och likvärdigt i hela landet och att varje försäkrad i tid får den taxi som han eller hon är berättigad att få ersättning för. Om det skulle gå så att någon beställningsförmedlingscentral upphör med sin verksamhet har Folkpensionsanstalten möjlighet att konkurransutsätta området förmedlingscentralverksamhet på nytt. Det är möjligt att det då skulle uppkomma en intervall på flera månader då området inte har någon fungerande förmedlingscentral som konkurransutsatts av Folkpensionsanstalten. Om Folkpensionsanstalten då för denna intervall ingår avtal med enskilda taxiföretagare om körning av taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen, är det för att de medel som reserverats för reseersättningar av sjukförsäkringen ska räcka till nödvändigt att maximipriset för dessa resor fastställs i lagen.

I Sanna Marins regerings program finns en skrivning om att beredningen av slopanDET av flerkanalfinansieringen ska inledas. Avsikten är att i samband med denna beredning ta upp hur de resor som nu ersätts av sjukförsäkringen i framtiden ska ordnas och finansieras. Utgående från detta kan man anta att behovet av att fortsätta regleringen av maximipriser fortsättningsvis är temporärt.

3 Målsättning

Målet med det förslag som gäller ersättning för studerandes resekostnader är att trygga universitets- och yrkeshögskolestuderandes tillgång till undersökning och vård också då undersöknings- och vårdplatsen är högskolestuderandes studerandehälsovård.

Målet med det förslag som gäller ersättning för resor till vård som ordnas med servicesedel är att ändra lagen så att den motsvarar den etablerade ersättnings- och rättspraxis som tillämpades flera år ända till försäkringsdomstolens avgörande 24.10.2019. Enligt förslaget ersätts resorna högst enligt kostnaderna för en resa till närmaste undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få i sjukförsäkringslagen avsedd nödvändig undersökning och vård utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras. Målet med förslaget är att resorna till vård som ordnas med servicesedel ska ersättas på motsvarande sätt som till vård på en vårdplats som valts med stöd av valfriheten i hälso- och sjukvårdslagen. Klienten har alltid rätt att vägra ta emot en servicesedel och få vård som kommunen ordnar på annat sätt.

Det föreslås att bestämmelserna om maximipriser för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen fortsätts för en begränsad tid. Syftet är att Folkpensionsanstalten ska ha gällande konkurrensutsatta avtal med förmedlingscentraler, då det konkurrensutsatta priset används som ersättningsgrund. En grund för maximiersättning som fastställs genom förordning av statsrådet skulle trygga att de medel som reserverats för sjukförsäkringens utgifter för reseersättningar är tillräckliga vid konkurrensutsättningar och i eventuella situationer då någon av de förmedlingscentraler som ingått direktdebiteringsavtal med Folkpensionsanstalten upphör med sin verksamhet. En grund för maximal ersättning skulle förhindra en oförutsägbar ökning av priserna för taxiresor som ska ersättas då Folkpensionsanstalten ingår avtal med tjänsteproducenter om körning av taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

För närvarande ersätts universitetsstuderaendes resekostnader till Studenternas hälsovårdsstiftelses tjänster enligt de bestämmelser i sjukförsäkringslagen som är i kraft till 31.12.2020. I början av 2021 träder lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande i kraft. I denna lag finns inte bestämmelser om ersättning av högskolestuderaendes resekostnader. I propositionen föreslås att kostnaderna för högskolestuderaendes resor till studerandehälsovården för vård av sjukdom ska ersättas av sjukförsäkringens reseersättningar från och med att lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande träder i kraft.

Det föreslås att resor till vård som ordnas med servicesedel ersätts högst enligt kostnaderna för resor till närmaste undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få i sjukförsäkringslagen avsedd nödvändig undersökning och vård utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras. I Folkpensionsanstaltens ersättningspraxis bestäms närmaste vårdplats enligt nivåerna i den offentliga vården: för vård på primärvårdsnivå till den egna kommunens eller samkommunens huvudhälsocentral och för vård på specialsjukvårdsnivå till närmaste universitetssjukhus.

Det föreslås att bestämmelserna om maximipriser och ersättningsgrund för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen fortsätter vara i kraft till slutet av 2024. Bestämmelserna gör det möjligt att genom förordning av statsrådet föreskriva om maximipriset för den försäkrade för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Förslagen uppskattas inte ha betydande konsekvenser för utgifterna för de reseersättningar som betalas från sjukförsäkringens sjukvårdsförsäkring. Från sjukvårdsförsäkringen betalades 2019 i reseersättningar totalt cirka 284 miljoner euro för cirka 4,2 miljoner enkelresor till cirka 565 000 försäkrade. Staten finansierar 67 procent av ersättningarna och återstående 33 procent finansieras med de försäkrades sjukvårdsavgifter.

Ersättningen av kostnaderna för högskolestuderaendes resor till studerandehälsovård skulle förbättra högskolestuderaendes möjligheter att anlita studerandehälsovårdens sjukvårdstjänster till exempel i stället för kommunala hälsovårdstjänster. Ersättningarna för resor kunde möjligen öka utgifterna för reseersättningar i någon mån jämfört med att de studerande i stället för studerandehälsovården skulle anlita andra hälsovårdstjänster. Det beror på att det i vårt land finns färre verksamhetsenheter inom studerandehälsovården än enheter inom den kommunala hälsovården. Å andra sidan bor högskolestuderaende ofta på sin studieort där det sannolikt också finns en verksamhetsenhet inom studerandehälsovården, och för en del studerande kan resan till studerandehälsovården vara kortare än till den kommunala hälsovården.

RP 180/2020 rd

I proportionen föreslås att resor till vård som ges med servicesedel ersätts högst enligt kostnaderna för en resa till närmaste vårdplats. Också när det gäller detta förslag är det svårt att uppskatta vilken inverkan förslaget har på ersättningsutgifterna. I Folkpensionsanstaltens ersättningsstatistik för reseersättning kan man inte skilja åt de resor som gjorts till vård som ordnas med servicesedel. Därför vet man inte heller vilken inverkan den tillämpningspraxis som Folkpensionsanstalten tillämpat fram till 2019 har haft på ersättningsutgifterna.

Att kostnaderna för resor till vård som ges med servicesedel ersätts högst enligt hur mycket en resa till närmaste vårdplats där den försäkrade kan få nödvändig vård enligt utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras hade kostat kan försätta de försäkrade i ojämlig ställning beroende på deras förmögenhet. Om en försäkrad bor långt ifrån de vårdplatser som den servicesedel han eller hon fått är riktad till är den försäkrades valmöjligheter när det gäller att använda servicesedeln eller att fritt välja tjänsteproducent beroende på om han eller hon själv kan betala den del av resekostnaderna som Folkpensionsanstalten inte ersätter.

Att de temporära bestämmelserna om maximipriser för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen och om ersättningsgrunden förlängs har eventuellt också en dämpande effekt på pristegringen på Folkpensionsanstaltens kommande upphandlingar av taxiresor. Ett maximipris som bestäms genom förordning skulle vid konkurrensutsättning fungera som övre gräns för priserna och Folkpensionsanstalten kunde inte ingå avtal om taxipriser som är högre än maximipriset.

De föreslagna ändringarna skulle inte märkbart påverka Folkpensionsanstaltens arbetsmängd när det gäller verkställandet av reseersättningar.

5 Alternativa handlingsvägar och deras konsekvenser

När det gäller förslaget om ersättning av högskolestuderandes resor till studerandehälsovård är det möjligt att som alternativ utvärdera att resor till studerandehälsovård inte längre skulle ersättas från och med 1.1.2021. Att resor inte längre skulle ersättas kunde leda till att studerande i större utsträckning söker sig till hälsovårdscentraler i stället för till studerandehälsovård, vilket inte vore önskvärt med tanke på målen för lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande och sjuk- och hälsovårdslagen samt ändamålsenlig styrning av klienter till primärvården. Att inte betala ersättningar skulle försvaga likvärdiga möjligheter att anlita studerandehälsovårdens tjänster särskilt för sådana högskolestuderande som behöver taxi för att ta sig till studerandehälsovården. Särskilt studerande med funktionshinder och studerande som bor i glesbygden kan antas ha behov av att använda taxi.

Också när det gäller förslaget om ersättning av resor till vård som ordnas med servicesedel har som alternativ bedömts att den föreslagna ändringen inte görs. I detta fall skulle resekostnaderna för resor till vård som ordnas med servicesedel enligt gällande lag ersättas till den plats där vården getts. Detta kan antas främja de försäkrades möjligheter att ta emot en servicesedel som kommunen erbjuder och ge försäkrade i olika ekonomisk ställning jämligare möjligheter att resa till vårdplatser som är belägna längre bort. När det gäller utgifterna för ersättning av resekostnader är det svårt att bedöma konsekvenserna av förslaget och av att inte genomföra förslaget, eftersom det inte är känt var de vårdplatser där vård ges med servicesedel, som de försäkrade anlitar är belägna i förhållande till den närmaste möjliga vårdplatsen för varje försäkrad. Det nuvarande rättsläget kan vara ägnat att vara till nytta också för de privata serviceproducenter i olika kommuner, som kommunerna ger servicesedlar till.

Ifall de temporära bestämmelserna om maximipriser och ersättningsgrund för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen inte förlängs skulle som ersättningsgrund från den 1 januari

2022 tillämpas det maximipris som Folkpensionsanstalten avtalat om med tjänsteproducenten i de situationer då Folkpensionsanstalten hade konkurrensutsatt taxitjänsterna eller gjort direkt upphandling av dem. Om en sådan taxi inte finns att få måste Folkpensionsanstalten betala skäliga kostnader för resan till den försäkrade, vilket enligt en lagtolkning som bejakar de grundläggande rättigheterna innebär att kostnaderna ersätts till fullt belopp för den andel som överstiger självriskens andel av det pris taxin debiterat av den försäkrade. Avsikten är ändå att Folkpensionsanstalten ska konkurrensutsätta taxitjänsterna och att den försäkrade alltid ska ha tillgång till sådana taxibilar för vilka resans pris bestäms enligt det konkurrensutsatta avtal som Folkpensionsanstalten och tjänsteproducenten ingått. Om det inte längre finns bestämmelser om maximipriset för de taxiresor som ersätts skulle det inte vid konkurrensutövning finnas någon övre gräns för priserna, och det kunde eventuellt leda till att priserna stiger och det skulle bli svårare att uppskatta hur de medel som reserverats för ersättningsarna räcker till.

6 Remissvar

Utlåtanden gavs av kommunikationsministeriet, Folkpensionsanstalten, Konkurrens- och konsumentverket, Suomen palvelutaksit ry, Suomen Taksiliitto ry, Akava rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf och Företagarna i Finland rf.

När det gällde förslagen om ersättning av resor till studerandehälsovården gav alla ett utlåtande enligt vilket de antingen understödde utkastet till proposition, ansåg förslagen i utkastet motiverade eller inte hade något att anföra gällande dem.

I fråga om förslaget gällande ersättning av resor till vård som ordnas med servicesedel understödde fem av dem som gav utlåtande förslaget eller ansåg det motiverat. Två instanser framförde oro för att förslaget försvagar jämlikheten och möjligheterna för de försäkrade som är i svagare ställning att välja vårdplats. Den ena aktören konstaterade att förslaget borde utvärderas utgående från perspektivet med jämlikhet i trafiken. Den andra framhöll att ojämlikheten skulle drabba särskilt de försäkrade som behöver taxi eller annat i sjukförsäkringslagen avsett specialfordon för resan. Dessutom ansåg en instans att ersättningspraxis borde göra det möjligt för de försäkrade att göra avvikelser i reserutten för att sköta andra ärenden i sådana situationer då den försäkrade får reseersättning högst till närmaste vårdplats och ändå åker längre bort för vård.

Hälften av dem som gav egentliga utlåtanden meddelade att de understöder förslagen att fortsätta bestämmelserna om maximipriser för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen eller ansåg dem motiverade. I två utlåtanden togs inte direkt ställning i frågan. Av de övriga meddelade en att man understöder bestämmelserna om maximipriser endast i det fall att priserna justeras så att de motsvarar stegringen av kostnadsindex för taxitrafik samt kostnader för överraskande situationer, såsom rengöring av fordons däckhälskydd och rengöring på grund av corona. Enligt utlåtandet borde ersättningsarna justeras också under långa avtalsperioder. En instans meddelade att bestämmelserna om maximipriser kan understödjas endast i undantagssituationer, vilket beskrevs som en situation där serviceproducenten upphör med sin verksamhet. Också i detta utlåtande framhölls behovet av att justera priserna med kostnadsindex för taxitrafik.

I vissa utlåtanden togs ställning till den upphandlingsmodell som Folkpensionsanstalten använder vid upphandlingen av taxiresor som ersätts. Även om propositionen inte innehåller några förslag om upphandlingen har den beskrivits i kapitlet om nuläget och bedömning av nuläget i avsnitt 2.3 Taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen. En av dem som gav ett utlåtande har fäst uppmärksamhet vid att man KPMG:s utvärderingsrapport inte utvärderat de mera omfattande konsekvenser som Folkpensionsanstaltens upphandlingar av taxiresor har på marknaden och på hur den fungerar. Enligt utlåtandet borde de myndigheter som är inkopplade så fort som möjligt i samarbete utreda olika upphandlingsmodeller med beaktande av deras inverkan på marknaden.

Två av dem som gav ett utlåtande meddelade att de understöder en modell där Folkpensionsanstalten skulle ingå avtal med fler än en serviceproducent på samma område. Den konkurrens som då uppkommer kunde förbättra nivån på kundservicen och göra de avgifter som förmedlingscentralerna uppbär av taxiförarna skäligare.

Det har inte gjorts några ändringar i innehållet i propositionen med anledning av remissvaren. När det gäller förslaget gällande ersättning för resor till vård som ges med servicesedel och de konsekvenser den har för jämlik behandling av de försäkrade, såväl med tanke på trafiken som med tanke på möjligheterna att få vård, kan konstateras att det föreslagna sättet att ersätta resor till vård som ges med servicesedel inte skiljer sig från hur resor ersätts till exempel till privat sjuk- och hälsovård eller en privat vårdplats, som valts med stöd av valfriheten enligt sjuk- och hälsovårdslagen. Också dessa resor ersätts högst till det belopp som en resa skulle kosta till närmaste undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få nödvändig undersökning och vård enligt sjukförsäkringslagen utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras. Huvudprincipen i gällande sjukförsäkringslag kan anses vara att om den försäkrade vill välja vårdplats ska han eller hon betala de kostnader som överstiger kostnaderna för en resa till närmaste möjliga vårdplats. När det gäller vård som ordnas med servicesedel har den försäkrade alltid rätt att vägra ta emot en servicesedel och få vård som kommunen ordnar på något annat sätt.

De föreslagna bestämmelserna möjliggör olika modeller för att upphandla och konkurrensutsätta taxiresor. Maximipriset, om vilket enligt 4 kap. 7a § i sjukförsäkringslagen bestäms genom förordning av statsrådet, och vilket nu föreslås fortsättas under viss tid, ska grunda sig på de disponibla medlen och kostnaderna för transporten på så sätt att det i priset ingår en skälig vinst. I motiveringarna till denna paragraf i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av sjukförsäkringslagen (RP 164/2017 rd) konstateras följande: ”Det maximipris som föreskrivs genom förordning kan vid behov ändras t.ex. när kostnaderna för transporterna ändras. Förändringar i kostnaderna och den vinst som ingår i priset kan bedömas med hjälp av statistiskt material av olika slag. Vid bedömningen av förändringarna i kostnaderna kan till exempel kostnadsindex för taxitrafiken utnyttjas.” Syftet är således fortfarande att det maximipris som fastställs med stöd av de bestämmelser som föreslås fortsättas ska innehålla en skälig vinst från taxiföretagarens synvinkel, och att förändringar i kostnaderna bedöms med hjälp av statistiskt material, såsom kostnadsindex för taxitrafiken. Sammansättningen av maximipriset fastställs genom förordning.

7 Specialmotivering

7.1 Lag om ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen

4 kap. Ersättning för resekostnader

1 a §. *Ersättning för studerandes resekostnader.* Paragrafen är ny. I paragrafen föreskrivs om ersättning för resor som högskolestuderande gör till studerandehälsovården. I paragrafen avses med studerande sådana studerande som enligt lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande har rätt att anlita högskolestuderandes studerandehälsovårds tjänster.

3 a §. *Avgångsplats för en icke-brådskande resa.* I gällande 3 a § föreskrivs från vilken avgångsplats en försäkrads icke-brådskande resa som ersätts börjar. Med icke-brådskande vård avses i paragrafen att den försäkrade på förhand vet om sitt behov av att besöka sjuk- och hälsovården. Enligt gällande paragraf ersätts resan enligt vad resan skulle ha kostat om den hade påbörjats vid den försäkrades bostad i hemkommunen. Det har vid tillämpningen av paragrafen i någon mån varit oklart hur en resa till icke-brådskande vård borde ersättas om den påbörjats närmare

vårdplatsen än där den försäkrades bostad är. Därför föreslås att paragrafen preciseras så att resan ersätts högst enligt vad resan hade kostat om den påbörjats vid bostaden. På så sätt ersätts en resa som påbörjats närmare än från bostaden högst enligt den försäkrades verkliga kostnader för resan. Eftersom den föreslagna ändringen följer förarbetena för den gällande paragrafen (RP 164/2017 rd, s. 15) och rådande tillämpningspraxis kan den anses vara en ändring av teknisk karaktär.

4 §. Undersöknings- och vårdenhet. Det föreslås att den första meningen i paragrafens 1 mom. preciseras med ordet ”högst” på samma sätt som när det gäller förslaget till 3 a §. Ändringen är av teknisk natur. Meningen preciseras så att den motsvarar rådande rättspraxis. Resekostnaderna ersätts högst enligt vad resan hade kostat till närmaste undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få i sjukförsäkringslagen avsedd nödvändig undersökning och vård enligt denna lag utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs ytterligare att om kommunen eller samkommunen har ordnat sjukvård med stöd av 4 § 1 mom. i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården eller om den försäkrade har beviljats ett sådant tillstånd som avses i 13 § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård, ska resekostnaderna ersättas för besök till den plats där vården getts. Om den försäkrade har valt vårdenhet med stöd av 47 eller 48 § i hälso- och sjukvårdslagen, ersätts resekostnaderna högst enligt hur mycket en resa till närmaste undersöknings- och vårdenhet hos en statlig, kommunal eller en samkommuns verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården hade kostat. Det föreslås att hänvisningen till lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården ändras så att det i paragrafen i stället för till denna lags 4 § hänvisas till 4 § 1 mom. 1—4 punkten. Ur hänvisningen bortfaller då lagens 4 § 1 mom. 5 punkten, där det föreskrivs om att kommunen kan ordna uppgifterna inom social- och hälsovården genom att ge serviceanvändaren en servicesedel, med vilken kommunen förbinder sig att, upp till det värde som fastställts för sedeln enligt kommunens beslut, betala de tjänster som serviceanvändaren köper av en privat serviceproducent som kommunen godkänt. I de situationer då kommunen eller samkommunen ordnat sjukvården enligt 4 § 1 mom. 5 punkten i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården föreslås att resekostnaderna ersätts högst enligt hur mycket en resa till närmaste undersöknings- och vårdenhet hos en statlig, kommunal eller samkommuns verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården hade kostat.

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. Momentet ansluter sig till den föreslagna nya paragrafen 1 a §, där det föreskrivs om ersättning av resekostnader till högskolestuderande. Högskolestuderandes resor till studerandehälsovård ersätts enligt det föreslagna nya momentet högst enligt hur mycket en resa hade kostat till närmaste verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som ger studerandehälsovårdstjänster som avses i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande, där den försäkrade kan få undersökning och vård som avses i denna lag utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras.

7.2 Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen

Genom lagen förlängs giltighetstiden för lagen om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen så att de temporära bestämmelserna är i kraft till slutet av 2024. Ifall den temporära ändringens giltighetstid inte förlängs skulle som ersättningsgrund från början av 2022 tillämpas det maximipris som Folkpensionsanstalten avtalat om med tjänsteproducenten. Om en sådan taxi inte finns att få måste Folkpensionsanstalten betala skäliga kostnader för resan till den försäkrade. Det föreslås att de temporära bestämmelserna förlängs så att det fortfarande ska finnas ett maximipris för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen.

7.3 Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen

Genom denna lag föreslås att den bestämmelse om ersättningsgrunden för taxiresor i sjukförsäkringslagen som skulle ha trätt i kraft i början av 2022 ska träda i kraft först i början av 2025. Ändringen beror på att den tid som lagen om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen är i kraft förlängs.

8 Bestämmelser av lägre nivå än lag

I propositionen föreslås att giltighetstiden för bestämmelserna om maximipriser för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen och om ersättningsgrunden förlängs ytterligare för en bestämd tid. I de bestämmelser som föreslås förlängas ingår ett bemyndigande att utfärda förordning. Enligt 7 a § i 4 kap. i sjukförsäkringslagen föreskrivs genom förordning av statsrådet om maximipriset för det pris som uppbärs av den försäkrade för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen. Maximipriset baserar sig på de medel som finns att tillgå för ersättningarna och på kostnaderna för transporten så att i det ingår en skälig vinst. Social- och hälsovårdsministeriet ska vid beredningen av förordningen och ändringar i den höra Folkpensionsanstalten och de organisationer som representerar de berörda aktörerna.

Med stöd av detta bemyndigande att utfärda förordning har utfärdats Statsrådets förordning om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen åren 2019—2021 (1381/2018). Syftet är att det med stöd av de bestämmelser som i propositionen föreslås fortsätts ska utfärdas en ny förordning om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen för den tid under vilken de temporära bestämmelserna fortsätter att vara i kraft. Avsikten är att innehållet i den nya förordningen ska motsvara tidigare förordning utom när det gäller det maximipris som bestäms i förordningen. Det är meningen att eurobeloppen i förordningen ska justeras med Statistikcentralens index för taxitrafiken, enligt det index för senaste kvartal som publicerats innan förordningen utfärdas. Dessutom är det möjligt att det till förordningen fogas ett separat maximipris för elbilar. Avsikten är att behovet av ett maximipris för elbilar ska utvärderas separat efter att man vet om Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1161 om ändring av direktiv 2009/33/EG om främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon kommer att tillämpas med stöd av en nationell verkställandelag på de taxitjänster som Folkpensionsanstalten upphandlar. Det nationella genomförandet av direktivet är nu under beredning och det finns inte ännu information om huruvida direktivet ska tillämpas eller inte på de taxitjänster som Folkpensionsanstalten upphandlar.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen om ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen ska träda i kraft den 1 januari 2021.

Det föreslås att lagen om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen och lagen om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Bestämmelsen förpliktar det allmänna att trygga tillgången på tjänster. Enligt 2 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses.

RP 180/2020 rd

Vid bedömningen av om tjänsterna är tillräckliga har grundlagsutskottet som utgångspunkt haft en sådan nivå som ger varje människa förutsättningar att verka som fullvärdig medlem i samhället (RP 309/1993 rd; GrUU 30/2008 rd). När det gäller klientavgifterna har grundlagsutskottet konstaterat att de klientavgifter för social- och hälsovårdstjänster som är bundna till 19 § 3 mom. i grundlagen inte får vara så höga att de som behöver tjänsterna inte kan utnyttja dem (GrUU 8/1999 rd; GrUU 39/1996 rd). Enligt grundlagsutskottets utlåtanden påverkar sättet att ordna tjänsterna och deras tillgänglighet indirekt också andra grundläggande rättigheter såsom jämlikhet och förbud mot särbehandling enligt 6 § i grundlagen (GrUU 67/2014 rd; GrUU 63/2016 rd).

Enligt 6 § 1 mom. är alla lika inför lagen. Den allmänna jämlikhetsbestämmelsen kompletteras av förbudet mot diskriminering i 6 § 2 mom. i grundlagen, enligt vilket ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på de diskrimineringsgrunder som räknas upp i paragrafen eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. En sådan annan orsak kan vara till exempel boningsort (RP 309/1993 rd; GrUU 31/2014 rd).

Sjukförsäkringslagen uppfyller för sin del grundlagens krav på tillräckliga social- och hälsovårdstjänster. Syftet med de reseersättningar som betalas enligt sjukförsäkringslagen är att trygga att de försäkrade har lika rätt att få undersökning och vård oberoende av boningsort genom att en del av de nödvändiga kostnaderna för resor på grund av sjukdom, graviditet och förlossning ersätts. I värsta fall kan resekostnadernas storlek utgöra ett verkligt hinder för användning av hälsovårdstjänster och på så sätt äventyra uppfyllandet av de grundläggande rättigheterna (GrUU 52/2017 rd).

Bestämmelserna om maximipriser och ersättningsgrund för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen är av betydelse också med tanke på 80 § 1 mom. i grundlagen, eftersom maximipriset bestäms genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag. Dessutom begränsar regleringen av maximipriser näringsfriheten, och därför är de föreslagna bestämmelserna av betydelse också med tanke på egendomsskyddet som tryggas i 15 § i grundlagen.

Grundlagsutskottet har tidigare bedömt systemet med ett maximiprissystem för den allmänna taxitrafiken, som var i kraft till slutet av juni 2018 och ansett att det är problemfritt med tanke på grundlagen (GrUU 31/2006 rd). Enligt utskottet är det i taxitrafik fråga om en speciell form av affärsverksamhet där klienten i allmänt inte på förhand fritt kan välja vem som tillhandahåller tjänsten och göra prisjämförelser. De grunder som gäller konsumentskyddet är särskilt viktiga när det gäller att skydda klienter som på grund av hög ålder, funktionshinder eller hälsotillstånd är i en svagare ställning. Från näringsidkarens perspektiv är det väsentliga att konsumentpriserna är kostnadsinriktade så att i dem ingår en skäligen vinst. Utskottet har fäst vikt vid att det finns tillräckligt preciserade bestämmelser om hur priset bestäms, att förändringar i kostnadsnivån granskas med kostnadsindex för taxitrafiken som grund och att bestämmelser om prisförändringar utfärdas genom förordning årligen, så att en eventuell ökning av kostnaderna inte oskäligt påverkar näringsidkarens resultat.

Grundlagsutskottet har tidigare bedömt bestämmelserna i lagen om transportservice som i juli 2018 ersatte de allmänna bestämmelserna om taxitrafikens maximipriser, där Trafiksäkerhetsverket har rätt att fastställa ett maximipris för de taxitrafiktjänster som används mera allmänt, inbegripet taxitrafiktjänster som är riktade till specialgrupper, om ökningen av deras helhetspriser är märkbart större än utvecklingen av det allmänna konsumentprisindexet och taxitrafikens kostnadsindex (GrUU 46/2016 rd). I sin bedömning hänvisade utskottet till de synpunkter det framfört i samband med att lagen om taxitrafik stiftades.

RP 180/2020 rd

Grundlagsutskottet har tidigare bedömt också de temporära bestämmelserna om maximipriser för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen och deras förhållande till grundlagen (GrUU 52/2017 rd). Grundlagsutskottet har bedömt att bestämmelserna är proportionella och godtagbara med beaktande av att de är i kraft en begränsad tid, ansluter sig till ikraftträdandet och verkställandet av lagen om transportservice samt synvinkeln att reseersättningar ska trygga jämlika grundläggande sociala rättigheter.

I propositionen föreslås att bestämmelserna om maximipriser för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen ska förlängas med tre år. Syftet är att bestämmelserna fortfarande ska vara i kraft en begränsad tid tills regeringen i samband med beredningen av slopandet av flerkanalsfinansieringen har utvärderat på vilket sätt det i framtiden är ändamålsenligast att ordna och ersätta resor till sjuk- och hälsovården.

Regeringen anser att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 4 kap. 3 a och 4 §, sådana de lyder, 3 a § i lag 1145/2017 och 4 § i lag 1203/2013, och
fogas till 4 kap. en ny 1 a § som följer:

4 kap.

Ersättning för resekostnader

1 a §

Ersättning för studerandes resekostnader

Oberoende av vad som föreskrivs i 1 §, har en försäkrad, som enligt 2 § i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande (695/2019) har rätt till studerandehälsovårdens tjänster, rätt att få ersättning för resekostnader som anknyter till behandlingen av en sjukdom också då resan gjorts till i den lagen avsedd studerandehälsovård för högskolestuderande.

3 a §

Avgångsplats för en icke-brådskande resa

Kostnaderna för en försäkrads resa till en icke-brådskande undersökning eller till icke-brådskande vård ersätts högst enligt vad resan skulle ha kostat om den hade påbörjats vid den enligt lagen om hemkommun (201/1994) bestämda bostad i hemkommunen som antecknats i befolkningsdatasystemet. Om den försäkrade inte har hemkommun i Finland, anses resan ha påbörjats på den adress där den försäkrade enligt egen uppgift huvudsakligen vistas.

4 §

Undersöknings- och vårdenhet

Resekostnaderna för en försäkrad ersätts högst enligt vad resan skulle ha kostat till närmaste undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få nödvändig undersökning och vård enligt denna lag utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras. Om kommunen eller samkommunen har ordnat sjukvård med stöd av 4 § 1 mom. 1—4 punkten i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården eller om den försäkrade har beviljats ett sådant tillstånd som avses i 13 § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (1201/2013), ersätts resekostnaderna till den plats där vården getts. Om kommunen eller samkommunen har ordnat sjukvård med stöd av 4 § 1 mom. 5 punkten i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården eller om den försäkrade har valt vårdenhet med stöd av 47 eller 48 § i hälso- och sjukvårdslagen, ersätts resekostnaderna högst enligt hur mycket en resa till närmaste

RP 180/2020 rd

undersöknings- och vårdenhet hos en statlig, kommunal eller samkommuns verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården hade kostat.

För en i 1 a § avsedd försäkrad ersätts resekostnaderna för en resa till studerandehälsovård för högskolestuderande högst enligt hur mycket en resa hade kostat till närmaste sådan verksamhetsenhet inom hälsovården som tillhandahåller i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande avsedda tjänster och där den försäkrade kan få undersökning och vård enligt den lagen utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen (1144/2017) ikraftträdandebestämmelsen, sådan den lyder i lag 1324/2018, som följer:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Den gäller till och med den 31 december 2024.

Denna lag träder i kraft den 20.

3.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av sjukförsäkringslagen (1145/2017) ikraftträdandebestämmelsen, sådan den lyder i lag 1325/2018, som följer:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Lagens 19 kap. 1 § 5 mom. och 20 kap. 5 § träder emellertid i kraft redan den 1 januari 2018 och 4 kap. 8 § 2 mom. först den 1 januari 2025.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 15 oktober 2020

Statsminister

Sanna Marin

Social- och hälsovårdsminister Aino-Kaisa Pekonen

1.

Lag

om ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 4 kap. 3 a och 4 §, sådana de lyder, 3 a § i lag 1145/2017 och 4 § i lag 1203/2013, och *fogas* till 4 kap. en ny 1 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

Ersättning för resekostnader

1 a §

Ersättning för studerandes resekostnader

Oberoende av vad som föreskrivs i 1 §, har en försäkrad, som enligt 2 § i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande (695/2019) har rätt till studerandehälsovårdens tjänster, rätt att få ersättning för resekostnader som anknyter till behandlingen av en sjukdom också då resan gjorts till i den lagen avsedd studerandehälsovård för högskolestuderande.

3 a §

3 a §

Avgångsplats för en icke-brådskande resa

Avgångsplats för en icke-brådskande resa

Kostnaderna för en försäkrads resa till en icke-brådskande behandling eller till icke-brådskande vård ersätts enligt vad resan skulle ha kostat om den hade påbörjats vid den enligt lagen om hemkommun (201/1994) bestämda bostad i hemkommunen som antecknats i befolkningsdatasystemet. Om den försäkrade inte har hemkommun i Finland anses resan ha påbörjats på den adress där den försäkrade enligt egen uppgift huvudsakligen vistas.

Kostnaderna för en försäkrads resa till en icke-brådskande *undersökning* eller till icke-brådskande vård ersätts *högst* enligt vad resan skulle ha kostat om den hade påbörjats vid den enligt lagen om hemkommun (201/1994) bestämda bostad i hemkommunen som antecknats i befolkningsdatasystemet. Om den försäkrade inte har hemkommun i Finland, anses resan ha påbörjats på den adress där den försäkrade enligt egen uppgift huvudsakligen vistas.

Gällande lydelse

4 §

Undersöknings- och vårdenhet

Resekostnaderna för en försäkrad ersätts för en resa till närmaste undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få nödvändig undersökning och vård enligt denna lag utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras. Om kommunen eller samkommunen har ordnat sjukvård med stöd av 4 § i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården eller om den försäkrade har beviljats ett sådant tillstånd som avses i 13 § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (1201/2013), ersätts resekostnaderna för besök till den plats där vården getts. Om den försäkrade har valt vårdenhet med stöd av 47 eller 48 § i hälso- och sjukvårdslagen, ersätts resekostnaderna enligt hur mycket en resa till närmaste undersöknings- och vårdenhet hos en statlig, kommunal eller samkommuns verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården hade kostat.

Föreslagen lydelse

4 §

Undersöknings- och vårdenhet

Resekostnaderna för en försäkrad ersätts *högst enligt vad resan skulle ha kostat* till närmaste undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få nödvändig undersökning och vård enligt denna lag utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras. Om kommunen eller samkommunen har ordnat sjukvård med stöd av 4 § *1 mom. 1–4 punkten* i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården eller om den försäkrade har beviljats ett sådant tillstånd som avses i 13 § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (1201/2013), ersätts resekostnaderna till den plats där vården getts. Om *kommunen eller samkommunen har ordnat sjukvård med stöd av 4 § 1 mom. 5 punkten i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården eller om den försäkrade har valt vårdenhet med stöd av 47 eller 48 § i hälso- och sjukvårdslagen*, ersätts resekostnaderna *högst enligt hur mycket en resa till närmaste undersöknings- och vårdenhet hos en statlig, kommunal eller samkommuns verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården hade kostat*.

För en i 1 a § avsedd försäkrad ersätts resekostnaderna för en resa till studerandehälsovård för högskolestuderande högst enligt hur mycket en resa hade kostat till närmaste sådan verksamhetsenhet inom hälsovården som tillhandahåller i lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande avsedda tjänster och där den försäkrade kan få undersökning och vård enligt den lagen utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen (1144/2017) ikraftträdandebestämmelsen, sådan den lyder i lag 1324/2018, som följer:

Gällande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Den gäller till och med den 31 december 2021.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Den gäller till och med den 31 december 2024.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

3.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av sjukförsäkringslagen (1145/2017) ikraftträdandebestämmelsen, sådan den lyder i lag 1325/2018, som följer:

Gällande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Lagens 19 kap. 1 § 5 mom. och 20 kap. 5 § träder emellertid i kraft redan den 1 januari 2018 och 4 kap. 8 § 2 mom. först den 1 januari 2022.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Lagens 19 kap. 1 § 5 mom. och 20 kap. 5 § träder emellertid i kraft redan den 1 januari 2018 och 4 kap. 8 § 2 mom. först den 1 januari 2025.

Denna lag träder i kraft den 20 .